

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף קלא

קושיא נוספת על רב חסדא:

תא שמע. הרי שאנסו בית המלך גרנו: אם מבית המלוכה באו ולקחו ליהודי את השדה שלו. אם היה זה בעבור החוב שהיה חייב היהודי למלך, היהודי חייב לעשר ממקום אחר על הפירות הללו, משום שנחשב הדבר כאילו הוא מכר למלך את השדה בעבור החוב שהיה לו (והדין הוא שהמוכר פירות חייב לעשר אותם). אבל אם המלך לקח לו את השדה בעושק והאיש הפסיד את כספו (= 'אנפרות'), הוא פטור מלעשר.

מדוע אם לקח המלך את הפירות בחובו הוא חייב לעשר? והרי רב חסדא אמר שזה ממון שאין לו תובעין!

תירוץ: שאני התם דקא משתרשי ליה: הסיבה שהוא חייב לעשר שם, אינה בגלל שהמתנות הם ממון שיש לו תובעין. אלא בגלל שהוא נהנה בכך שנפטר מלשלם את חובו, ולכן הוא חייב לעשר.

קושיא נוספת על רב חסדא:

תא שמע. אמר לו מכור לי וכו': אמר ישראלי לטבח (= שוחט המוכר בשר) 'תמכור לי את בני המעיים של הפרה הזו', והיה בתוך המעיים האלו את ה'קיבה' שהיא מתנה האמורה להינתן לכהן. הקונה נותן אותה לכהן, והטבח לא מוריד לו מהתשלום. משום שהקונה יודע שהקיבה נמצאת בתוך הבני מעיים, והשוחט לא מתכוון למכור לו אותה. אבל אם הקונה קנה את הבני מעיים לפי משקל, הקונה צריך לתת את הקיבה לכהן, והשוחט מוריד לו את משקל הקיבה מהתשלום, כי הוא מכר לו דבר שאינו שלו. עד כאן המשנה (לקמן בדף הבא).

אמאי ליהוי כמזיק וכו': מדוע אם הקונה קנה לפי משקל הוא צריך לתת את הקיבה לכהן? הרי זה כמו מזיק מתנות כהונה וכו'.

תירוצ: שאני התם דאיתנהו בעיניהו: אין זה דומה למי שאכל את המתנות, כי אז הם כבר לא נמצאים בעולם, ואי אפשר לתבוע אותם כי הם ממון שאין לו תובעין. אבל כאן הקיבה נמצאת בעולם ולכן חייב ליתנה לכהן (כי היא לא של הקונה).

קושיא נוספת על רב חסדא:

תא שמע. תשעה נכסי כהן: יש תשעה דברים שהם נכסים של הכהן. תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, ראשית הגז, ומתנות, והדמאי, והבכורים, והקרן, והחומש (= הקרן והחומש ניתנים לכהן, במקרה שישראל גזל גר שאין לו יורשים ונשבע לשקר שלא גזל, ומת הגר, ואחר כך הודה שגזל אותו, הוא משלם את הכסף לכהן).

למאי? לאו להוציאן בדיינים? לכאורה תשעת הדברים הללו הם 'נכסי כהן' לעניין שיכול לתבוע אותם ולהוציא אותם על ידי בית דין מבעל הבית. וקשה על רב חסדא!

תירוצ: לא, לכדתנן למה אמרו נכסי כהן וכו'. לגבי מה נאמר שהם "נכסי כהן"? שהכהן לא חייב לאכול את המתנות, והוא יכול לקנות בהם עבדים, וקרקעות, ובהמה טמאה, ובעל חוב נוטלן בחובו, ואשה נוטלתן בכתובתה. וכן יכול לקנות בהם ספר תורה.

*

ההוא לינאה: מעשה באיש לוי, שהיה חוטף את 'הזרוע לחיים והקיבה' מהילדים שהיו מוליכים אותם לכהן. באו וסיפרו זאת לרב. אמר רב - לא מספיק לו שאנחנו לא לוקחים ממנו את המתנות הללו (מהבהמות שהוא שוחט) ונותנים לכהן, אלא שהוא עוד חוטף אותם מאחרים?

קושיא: ורב, אי איקרו עם: מה רב סובר? אם הוא סובר שהלויים נקראים "עם" אם כן צריכים באמת לקחת מהם את המתנות. כי נאמר במתנות כהונה שהם ניתנים "מאת העם מאת זובחי הזבח". ואם הלויים לא נקראים "עם", באמת הוא לא צריך לתת, ומה רוצה ממנו רב?

תירוצ: מספקא ליה אי איקרו עם אי לא איקרו עם: רב הסתפק האם הלויים נקראים "עם" או לא. ולכן הוא פטר אותו מספק כי המוציא מחברו עליו הראייה.

יטיב רב פפא וקאמר לה להא שמעתתא: ישב רב פפא ואמר את דברי רב הללו שיש ספק האם הלויים נקראים "עם". הקשה עליו רב אידי בר אבין מהברייתא (במסכת פאה).

הגמרא מביאה את הברייתא, ואחר כך מבארת אותה, ולבסוף מקשה ממנה.

ארבע מתנות עניים שבכרם: ארבע המתנות שנותנים לעני בכרם, שהם; הפרט, והעוללות, והשכחה, והפאה. ושלוש המתנות שנותנים לעניים בתבואה, שהם; הלקט והשכחה והפאה. ושתי המתנות שנותנים לעניים באילן, שהם; השכחה והפאה. כל המתנות הללו אין בהם טובת הנאה לבעלים. דהיינו הבעלים לא יכול להחליט לאיזה עני הוא רוצה לתת אותם, אלא כל עני הקודם זוכה. ואפילו עני שיש לו כרם או תבואה או אילן, כופין אותו ומוציאין מידו את המתנות ונותנים לעניים.

מעשר עני המתחלק: אבל מעשר עני שלא ניתן בשדה כשאר המתנות, אלא בעל השדה מחלק אותו לעניים בתוך ביתו, לאחר שהוא הכניס את התבואה לבית, יש בו טובת הנאה לבעלים. דהיינו הוא יכול לבחור לאיזה עני לתת אותו, ובעקבות כך יש לו 'טובת הנאה'. כי חבירו אומר לו, קח מטבע סלע, ותן את כל מעשרותיך לעני פלוני קרוב משפחתי.

ואפילו עני שבישראל שיש לו 'מעשר עני' מוציאין אותו ונותנים לעניים.

ושאר מתנות כהונה: כגון הזרוע הלחיים והקבה, לא מוציאין אותם מכהן אחד כדי לתת אותם לכהן אחר, וכן לא מוציאים מלוי אחד כדי לתת ללוי אחר.

הגמרא מבארת את הברייתא:

ארבע מתנות שבכרם, הפרט והעוללות והשכחה והפאה: הגמרא מביאה את המקור שצריך לתת אותם לכהן. נאמר "וכרמך לא תעולל" זהו עוללות. ונאמר "ופרט כרמך לא תלקט" זהו פרט. ונאמר "כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך" וביאר רבי לוי ש"אחריך" זו שכחה. כי השכחה תמיד נמצאת מאחוריו.

ואת פאה אנו לומדים בגזרה שוה "אחריך" - "אחריך" מזית, שנאמר בו "כי תחבט זיתך לא תפאר אחריך", ורבי ישמעאל דורש את לשון "תפאר" מלשון 'תפארת'.

והיינו שלא תיטול מהעץ את כל 'הפאר' שלו שהם הזיתים, אלא תשאיר מהם פאה.

הבריייתא אמרה: **שלושה שבתבואה, הלקט השכחה והפאה:** הגמרא מביאה את המקור. פאה ולקט נלמדים מהפסוק "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה **פאת** שדך בקוצרך **ולקט** קצירך לא תלקט". ושכחה נלמדת מהפסוק "כי תקצור קצירך בשדך, **ושכחת** עומר בשדה, לא תשוב לקחתו".

הבריייתא אמרה: **שנים שבאילן השכחה והפאה:** המקור מהפסוק "כי תחבוט זיתך לא **תפאר אחריו**", ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו, והיינו פאה כנ"ל. ומהמילה "אחריו" לומדים 'שכחה', כי שכחה היא מה שכבר מאחוריו וכנ"ל.

הבריייתא אמרה: **'זכולן אין בהן טובת הנאה לבעלים'.** מאי טעמא? **"עזיבה"** **כתיבא בה:** בכולם נאמרה לשון "עזיבה" ומשמעותה שיניח אותם במקומם ויפקיר אותם. ולא שיחלקם כרצונו. (בחלק מהם נאמר "תעזוב". ובחלק מהם נאמר "תהיה" שמשמעותו כמו 'עזיבה' כי עליו להשאיר אותם במקומם ואינו יכול לחלק אותם כרצונו).

הבריייתא אמרה: **"ואפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו":** ומבארת הגמרא את המקור. נאמר "ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם" ודורשים את הפסוק "ולקט קצירך לא תלקט - לעני!" כלומר הפסוק מזדוהר גם את העני שלא ילקט אותם.

הבריייתא אמרה: **"ומעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים".** מאי טעמא? **"נתינה"** כתיבא ביה: נאמר **"ונתת"** ללוי לגר וליתום ולאלמנה", ולשון 'נתינה' משמעותה שיכול לתת למי שהוא רוצה.

הבריייתא אמרה: **"ואפילו עני שבישראל מוציאין אותו מידו":** המקור שמוציאים את המעשר עני אפילו מעני, כמו שאמר רב אילעא. לומדים גזרה שוה "לגר - לגר" מלקט. וכמו שבלקט גם העני מזהר לתת לקט משלו (כפי שדרשנו למעלה), כך גם במעשר עני הוא מזהר לתת מעשר עני משלו.

הבריייתא אמרה: **ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי:** מדייקת הגמרא דוקא מכהן לכהן לא, וכן

מלוי ללוי לא. אבל מלוי לכהן כן מוציאים את המתנות ונותנים לכהן. ומוכח שהלויים נקראים "עם" כי אחרת לא היו נוטלים מהם את המתנות. וקשה על רב מדוע הוא הסתפק בדבר האם הם נקראים 'עם'?

תירוצו: כגון הזרוע ולא זרוע, ומאי ניהו? מעשר ראשון! מה שמוציאים מלוי לכהן, לא מדובר על "זרוע" ממש אלא דבר שהוא כעין זרוע. וזהו מעשר ראשון! ומוציאים אותו מלוי ונותנים לכהן.

קושיא: "מעשר ראשון" דלוי הוא: וכי מוציאים אותו מהלוי? והרי הוא ניתן ללוי! תירוצו: כרבי אלעזר בן עזריה וכו': הברייטא סוברת כרבי אלעזר בן עזריה שמעשר ראשון ניתן אף לכהן.

קושיא: אימר דאמר רבי אלעזר בן עזריה וכו': הרי הוא אמר שהמעשר ראשון ניתן גם לכהן, אך לא אמר שהוא ניתן רק לכהן ולא ללוי. ואם כן מדוע מוציאים אותו מהלוי? תירוצו: אין! לבתר דקנסיניהו עזרא: אכן לדעת רב"ע המעשר ראשון ניתן רק לכהן. כי עזרא קנס את הלויים שלא יתנו להם מעשר ראשון משום שהם לא רצו לעלות לארץ.

קושיא: אימר דקנסיניהו עזרא דלא יהבין להו, משקל מינייהו מי אמר? אמנם עזרא קנס אותם שלא יתנו להם, אבל האם הוא קנס אותם שיוציאו מהם? ואם כן מדוע מוציאים מהלוי את המעשר ראשון?

אלא "כגון זרוע - ולא זרוע", ומאי ניהו? ראשית הגז! אלא הגמרא חוזרת בה ממה שביארה ש"הזרוע" הוא מעשר ראשון. אלא "הזרוע" הכוונה לראשית הגז. ובראשית הגז לא נאמר שצריך לתת אותו "מאת העם", ולכן גם הלויים חייבים לתת לכהן, ולכן מוציאים אותו מיד הלוי ונותנים לכהן.

קושיא נוספת על רב:

תא שמע. זה הכלל, כל דבר שהוא בקדושה וכו': כל דבר שקדוש ואסור לזרים, כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה, אם נתנם ישראל ללוי, מוציאים אותם מהלוי ונותנים לכהן. וכל דבר שאינו קדוש, כגון הזרוע והלחיים והקבה (הבאים מבהמת חולין), אין מוציאים אותו מידם. מוכח שלויים לא נקראו "עם" ולכן אין מוציאים מידם. ואם כן למה רב הסתפק בכך?

תירוץ: כגון זרוע ולא זרוע, ומאי ניהו? מעשר ראשון ולבית דקנסינהו עזרא: כוונת הברייתא ש"כגון הזרוע" אין מוציאין אותו מידם, לא לזרוע ממש, אלא למעשר ראשון, אחרי שקנס עזרא את הלויים שהמעשר ראשון ינתן רק לכהנים ולא ללויים. ואעפ"כ, אם נתן אותו ללוי, אין מוציאין את המעשר מידו. אבל באמת יתכן שהלויים נקראים "עם", וזרוע ממש כן מוציאין מידם.

תא שמע: השוחט לכהן וכו': השוחט ששחט בהמה של כהן (שהביאה לו לשחוט בשבילו), או השוחט בהמה של עובד כוכבים, פטור מלתת את המתנות, כי כהן ועובד כוכבים פטורים מן המתנות. ומשמע, שהשוחט בהמה של לוי או של ישראל, חייב במתנות! מוכח שמוציאין מיד הלוי את המתנות!

דחייה: לא תימא "הא ללוי ולישראל חייב", אלא אימא "הא לישראל חייב": תדייק רק שהשוחט בהמה של ישראל חייב במתנות, אך אל תדייק שהשוחט בהמה של לוי חייב, כי באמת הוא פטור משום שאין מוציאין מידו של הלוי.

קושיא: אבל ללוי מאי, פטור? וכו': אבל אם השוחט בהמה ללוי פטור ממתנות, אם כן מדוע המשנה אומרת 'השוחט לכהן ולעובד כוכבים', היה עליה לומר חידוש גדול יותר 'השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות!' (והיינו מבינים שכל שכן השוחט לכהן פטור).

ועוד: קושיא נוספת. כתוב בבריתא במפורש שהשוחט ללוי חייב במתנות 'השוחט לכהן ולעובד כוכבים, פטור מן המתנות. ללוי ולישראל, חייב!' ומוכח שהם נקראים "עם". ומדוע רב הסתפק בזה? תיובתא דרב!

אמר לך תנאי היא: רב יתרץ לך שזו מחלוקת תנאים האם הלויים נקראים "עם". כדלהלן.

דתניא וכפר את מקדש הקדש וכו': נאמר בעבודת פר ושעיר הפנימי של יום כיפור, המכפרת על טומאת מקדש וקודשיו "וְכִפֵּר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הָאֲדָמָה יְכַפֵּר". הברייתא דורשת את הפסוק.

"את מקדש הקדש" זה לפני ולפנים: כגון שנטמא הכהן הגדול בקודש הקודשים. **"ואת אהל מועד" זה היכל:** אם נטמא כהן בהיכל. 'מזבח' כמשמעו: אם הקטיר

קטורת על מזבח הזהב בטומאה. "יכפר" אלו העזרות: אדם שנכנס לעזרה בטומאה. "כהנים" כמשמען: כלומר שמכפר על הכהנים. "על כל עם הקהל" אלו ישראל. "יכפר" אלו הלויים: הוא מכפר גם עליהם.

ותניא אידך. "יכפר" - אלו עבדים: הברייתא הזו דורשת את "יכפר" לא על לויים, אלא על עבדים כנענים שהם צריכים כפרה (כי הם חייבים במצוות כמו 'אשה', וצריכים כפרה כמו אשה).

מאי לאו, בהא קמיפלגי: ולכאורה הברייתות נחלקו האם הלויים נקראים "עם". הברייתא השניה סוברת שהם נקראים "עם" ולכן הם כבר נכללים ב"על כל עם הקהל", וממילא נשאר "יכפר" מיותר כדי ללמד על עבדים. אבל הברייתא הראשונה סוברת שהם לא נקראים "עם", ולכן צריך ללמוד אותם מ"יכפר".

קושיא: ורב, אי סבירא ליה כהאי תנא לימא, ואי סבירא ליה כהאי תנא לימא: אם הוא סובר כמו התנא הראשון שיאמר כמותו, ואם הוא סובר כמו התנא השני שיאמר כמותו, ומדוע הוא מסתפק? תירוץ: מספקא ליה אי כהאי תנא אי כהאי תנא: הוא מסתפק כמו מי ההלכה.

דרש מרימר: הלכה כרב שספק האם הלויים נקראים "עם", ולכן אנו לא לוקחים מהם את המתנות. והלכה כרב חסדא שאמר המזיק מתנות כהונה או אכלן פטור.